

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
INSTITUTUL DE ISTORIE ORALĂ

ANUARUL DE ISTORIE ORALĂ

IX

Cluj-Napoca 2008

**UNIVERSITATEA “BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE**

INSTITUTUL DE ISTORIE ORALĂ

AIO

**ANUARUL
INSTITUTULUI DE ISTORIE ORALĂ**

IX

**PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ
ARGONAUT
CLUJ-NAPOCA
2008**

AIO

ANUARUL INSTITUTULUI DE ISTORIE ORALĂ

COLEGIUL ȘTIINȚIFIC :

Prof.univ.dr. LUCIAN BOIA (Universitatea București)
Prof. DENNIS DELETANT (Universitatea din Londra)
Prof.univ.dr. DORU RADOSAV – director (Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca)
Acad. ALEXANDRU ZUB (Academia Română, Iași)

COLEGIUL DE REDACTIE:

Lect.univ.dr. MARIA ALDEA – Universitatea Aix-en-Provence
Cercet.drd. ADRIAN BODA – Institutul de Istorie Orală – UBB
Expert dr. COSMIN BUDEANȚĂ – Institutul de Investigare a
Crimelor Comunismului în România
Conf.univ.dr. IONUȚ COSTEA – Facultatea de Istorie și Filosofie - UBB
Conf.univ.dr. VALENTIN ORGA - Facultatea de Istorie și Filosofie UBB
Dr. IULIA POP – Institutul de Istorie Orală – UBB
Cercet.șt.dr. LAVINIA STAN – Institutul de Istorie Orală – UBB

Coordonare volum: Valentin Orga & Iulia Pop

Responsabilitatea pentru conținutul materialelor aparține autorilor

Traducerea rezumatelor & Corectură: Iulia Pop

Tehnoredactare : Anamaria Mara

INSTITUTUL DE ISTORIE ORALĂ – CLUJ-NAPOCA

Str.Napoca nr.11

Tel./Fax: 004-0264-598391

<http://institute.ubbcluj.ro/iio/>

Tiparul și distribuția: Editura ARGONAUT

Tel./Fax: 004-0264-598391; 0740-139984

Coperta: arhitect Tiberiu TRENEA

CUPRINS

Doru RADOSAV

*Uzul și abuzul de istorie și memorie în trei descompuneri / Use and Abuse in History and Memory. Three directions.....*5

„LOCURI’ ALE MEMORIEI : TOPOFANIE, IDENTITATE, SUPRAVIEȚUIRE

Ștefan CRIȘAN

Credință și memorie. Crucea din Piața Universității (București) / Belief and Memory. The Cross from Universității Square (Bucharest)..... 17

Iulia POP

Scrierile despre sine între literatură și istorie / Writing about Ourselves Between Literature and History..... 46

Adrian BODA

Imaginea soldatului german în memoria combatanților români în cel de-al doilea război mondial / The Image of the German Soldier in the Memory of the Romanians during the Second World War..... 78

Ion XENOFONTOV

Foștii combatanți afgani în societatea actuală din Republica Moldova. Studiu de istorie orală / The Image of the Ex-servicemen in Afghanistan in Nowadays Society of Moldavia..... 103

MEMORIE, EVENIMENTE, IMAGINAR

Viorica OLARU-CEMÎRTAN

Deportarea din 5-6 iulie 1949 din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească în imaginarul social / The Image of Deportation of July 5-6, 1949 in the Social Imaginary of the Moldavian Society..... 139

Cosmin BUDEANĂ

Percepția emigrării etnicilor germani în perioada 1945-1989 în memoria colectivă a comunităților românești / The Perception of the Local German Emigration during 1945-1989 in the Romanian Collective Memory..... 170

Gheorghe GORUN, Hadrian GORUN

Din rezistența armată la comunism: Căpitanul Nicolae Trocan; „Mișcarea Română De Rezistență” / From the armed Resistance to Communism: Cpt. Trocan Nicolae and “The Romanian Resistance Movement” Between History and Memory 216

Livia COROI

Percepții asupra comunismului în mentalul colectiv – surse documentare și mărturii. Studiu de caz: Raionul Brad în anii colectivizării agriculturii / Perceptions on Communism in Collective Memory Documents and Testimonies. A Case Study: Brad District 246

Eduard BOBOC

Convenția „Snegur-Elfin” și semnificația acesteia. Secvențe de istorie trăită / The „Snegur-Elfin” Convention and Its Significance. A Sequence of Living History..... 256

CRONICA ȘTIINȚIFICĂ, DISCUȚII, RECENZII, NOTE DE LECTURĂ

Lavinia STAN. *Oral History, Advocacy and Law.* Cronică de conferință .. 305

Cristian ȘERBAN. Universitatea de Vară – Râmnicu Sărat..... 307

William A. Corsaro, *Sociologia copilăriei*, ediția a doua, Cluj-Napoca, International Book Acces, 2008, 368 p. (il., fig., graf.) (Claudiu Rusu).. 312

Brândușa Armanca, *Istoria recentă în mass-media. Frontieriștii*, București, Marineasa, 2008. (Oana Popițiu)..... 314

Robert Atkinson, *Povestea vieții. Interviu*, traducere de Sebastian Năstăsută, Iași, Polirom, 2006, 168 p. (Cătălin Rogoianu)..... 316

Dan Lungu, *Povestirile vieții. Teorie și documente*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2003, 252 p. (Claudiu Rusu)..... 319

Georgeta ORIAN, *Vintilă Horia - privire monografică*, Alba Iulia, Bălgrad, 2000, 114 p. (Oana Popițiu) 322

Florin Constantiniu, *De la Răutu și Roller la Mușat și Ardeleanu*, București, Editura Enciclopedică, 2007, 520 p. (Felician Velimirovici) 324

Mălina Voicu, *România religioasă. Pe valul european sau în urma lui?*, Iași, Institutul European, 2007, 160 p. (Raluca Dima) 328

Niculae Bellu, *Morala și stânga culturală*, ediție îngrijită de Vasile Morar, București, Paideia, 2008, 239 p. (Adriana Szekely) 333

propriu pentru a neutraliza excesul de cuvinte, dar deopotrivă și de a domoli pulsivitatea inerentă a credinței savante în istorie. Vârsta Istoriei, de la Michelet la Braudel, a fost aceea în care istoricii au putut înscrie istoria morții regelui într-un echilibru între *povestire* și *știință*”³⁵.

Pornind de la însemnele războinice ale istoriei și abuzului de istorie, M. Foucault deconspiră întreținerea războinică a lumii prin istorie. El afirmă că „istoricismul este lucrul cel mai îngrozitor din lume”, întrucât el este „acel nod, acea apartenență de neevitat a războiului la istorie și reciproc, a istoriei la război”. Enunțul istoric, ca și comunicare exclusivă a dreptății și legitimității atrage războiul ca răzbunare sau ca revanșă neîncheată în timp. Relația sau nodul esențial dintre cunoașterea istorică și practica războiului este miezul historicismului. Istoria și războiul în cadrul historicismului se află într-o „*circularitate indistinctă*”, mai exact, este vorba de un raport permanent și de neocolit între „*războiul narat de istorie și istoria traversată de războiul pe care îl narează*”³⁶.

Aceste trei descompuneri trebuie să provoace, proteic, alte descompuneri ale raportului dintre uzul și abuzul de istorie, iar eludarea unor posibile, dar și reale astfel de diviziuni ne fac prizonierii abuzului de istorie.

Use and Abuse in History and Memory. Three directions

More than ever, in the present world of post-history, a historical reflection is more frequent and used, and also temptation across history more enjoyable, as in a still graceless play with liberty, taking into consideration the fact that the exit from history produces either nostalgia or the act of reflecting. It is the last and complete defiance against a compelling history or more specific against an anxious time full of pressure.

The relation between use and abuse in history and memory generated a rigorous looking back to Antique times and a process of pointing out some of the main themes along the most important historical periods of time. We took into considerations three check points in dealing with this relation and also we revealed some of the well-known opinions on this theme stated by historians, sociologists, philosophers etc.

---

³⁵ *Ibidem*, p. 88.

³⁶ M. Foucault, *Op. cit.*, p. 75.

The three components are connected to History, Politics and Ethics and they were generated by the necessity of a theoretical structure of the historical writings. The first component, the Historical one, is related to narrative and cognitive functions of the writing. The second one, at a Political level, pays attention to the use of the past in the discourses assuming or neglecting the power. It is the case of abusing history and deals history and memory both. The third relationship is generated by the previous one because more political points of view in discourses bring forth imminent ethical enclosure.

These three levels of discussions regarding history and memory have to generate similar stages of the relationship mentioned above. As a conclusion, an elusion of such debate makes us prisoners of the abuse in history.

**„LOCURI” ALE MEMORIEI :
TOPOFANIE
IDENTITATE
SUPRAVIETUIRE**

Modul de raportare este de asemenea diversificat, de credință, studii, participarea la evenimentele din decembrie și din 1990, timpul în care sunt analizate (timp al comemorării, sau cotidian).

Belief and Memory. The Cross from Universității Square (Bucharest)

Our study aims to represent some images of the same place, Universității Square, Bucharest, a place governed by „memory guardians”. The Crosses are able to generate different discourses: about the place, memory, actors, references. Our memory about this place and its significance generates also important gestures, stories, poems, but, unfortunately, also carelessness. These reactions depends on our gratitude or lack of consciousness, christianity, level of implication in the Revolution of December 1989 in Romania.

persoane și relatarea acesteia. La aceeași concluzie ajunge și Alex Lainé⁶⁸, în opinia căruia istoria vieții e povestirea ei cumulată cu analiza faptelor povestite, într-o confruntare cu surse documentare care să le autentifice. În plus, Le Grand afirmă că nu există nicio istorie fără dimensiunea ei narativă, orală sau scrisă⁶⁹. În toate aceste orgolii narcisiste, Le Grand propune chiar o acceptare echivalentă a istoriei și povestirii vieții, pentru a simplifica termenii.

Writing about Ourselves Between Literature and History

Our research aims to reveal the advantages of the “exile” of memoir literature. In this way these kinds of discourses rebuilt an objective reality and also a subjective one, the narrator’s, both privileged. Corin Braga says that memoirs are subordinated to the logic of time connected to personal trajectory. Nowadays historians, who have to be researchers of memory also, search for truths within personal and collective memory. Personal writings open the doors for historians in recovering History and also for literates in recovering histories. In the special case of Romanian recent past, that of the communist regime, the historian has the chance to search for the witnesses themselves in their memoirs regarded as documents and to confront them to official acts on the premise of correctness and objectivity. Viewed as historical narrations, memoirs allow discovering unique facts revealed by the help of narrative.

Placed sometimes at an imaginary border both by literature and history, writings about the self take advantage by revealing the “real” not only the representation if it and historically, they give narrative structure to punctual events. So, autobiographical discourses become fruitfully connected both to literature and history: actors/witnesses of historical events became “writers”, and the capacity to reveal their anger, fury, anxiety connected to the others’ related them to literature.

The heterogeneous character of personal writings became particular regarding the benefit of the mixture of species: diary is completed by memories, confessions or letters, memories often convert to confessions, life story becomes a life history, testimony meets confession etc., all of them being authentic human documents first of all. On this regard we can speak about a paradoxical “narcissism of differences” that unify and also divide writings about the self.

---

⁶⁸ Alex Lainé, *Faire de sa vie une histoire. Théorie et pratiques de l’histoire de vie en formation*, Paris, 1998, *Apud* Dan Lungu, *Op. cit.*, p. 101.

⁶⁹ Dan Lungu, *Op. cit.*, pp. 99-100.

„Carol I” Timișoara (1940). Repartizat la Regimentul 52 Artilerie din Craiova, cu care participă la întregul război.

The Image of the German Soldier in the Memory of the Romanians during the Second World War

On the Eastern front events during the Second World War, Romanian soldier had a double identity, as ally and enemy related to the greatest armies of the world: Wehrmacht and Red Army. The display of military operations has left many times Romanian soldiers in tide co-operation relationships with Germans who had then the opportunity to create a realistic point of view about their allies, Germans, as an individual and as an army force as well.

More than sixty years after the war, old Romanian veterans have brought to surface few aspects of that collaboration, outlining now, on this basis, the German soldier's image. In the eye of the witnesses' relatives, the Germans perception was affected by the several situations when Romanian soldiers interfered with them. The most important of the issues/topics they had debated are: human behavior, attitudes and reactions on the battlefield, alteration and cultural differences, moments of co-operation and disagreement.

A large amount of testimonies sustaining these facts were published, drawing a complete image of the German soldier. There are few things that are still alive in Romanian eye witnesses' memory such as: German's great logistic resources, their discipline, correctness, honesty, companionship.

Stalingrad battle has been the starting point for moments of tension and disagreement as a result of few lost battles. In spite of the fact that Romanian and German armies were different as conception and endowment, they still proved during the 3 years of conflict, that they could manage successfully a coalition war no matter if the situations were good or bad.

Even if finally the two armies have had chosen different ways, Romanians standing by the Allies, we can come to the conclusion that between June 22, 1941 - August 23, 1944 the two armies fought side by side developing relations of honest co-operation and comradeship.

**The Image of the Ex-servicemen in Afghanistan
In Nowadays Society of Moldavia**

The process of returning of the ex-soldiers in Afghanistan is pointed by the „afghan syndrome”, a psychic trauma related to the war, which generated a strong long-term impact on the participants and their families. Their recover and social re-integration were obstructed by the conflicts with communities and nowadays the old-timers are in a period of opening to the society, due to a relative separation of the event that generated the trauma.

Memorie
Evenimente
Imaginar

2000. Autoarea mai multor lucrări și articole cu caracter patriotic. Data realizării interviului - 7 octombrie 2005, orașul Bălți.

4. Jomir Mihail (n. în 1928, satul Călărași, raionul Călăraș) și Maria (n. în 1928, satul Călărași), foști deportați împreună cu doi copii; au fost stabiliți în Regiunea Kurgan, raionul Dalmatov, satul Macarenco. S-au întors la baștină în august 1957. Au fost reabilitați la 10 aprilie 1989. Data realizării interviului - 20 februarie 2005, Călărași.

5. Movilă Boris (n. în 1930), fiul răposatului Alexandru Movilă, fost deportat din satul Hâjdieni, fostul județ Bălți. Tatăl său, Alexandru Movilă, a fost arestat a treia zi după ce a început războiul în 1941. A fost judecat la un an după ce a fost arestat, în iunie 1942, în regiunea Molotov, care mai târziu a fost renumită Perm'. Dar a murit în iulie 1942. El nu a fost reabilitat, pentru că s-au pierdut actele de arhivă din lagărul unde a fost deținut. Data realizării interviului - 8 octombrie 2005, Chișinău, Muzeul Memoriei Neamului.

6. Pirogan Vadim Ștefan (1924-16 ianuarie 2007), fost deținut politic din satul Rădoaia, județul Bălți; Președintele Asociației Victimelor Regimului Comunist și a Veteranilor de Război ai Armatei Române din Republica Moldova. Și-a descris soarta în lucrarea *Cu gândul la tine, Basarabia mea*. Autorul mai multor lucrări și articole cu caracter patriotic. A fost arestat în 1941, în luna iunie, a treia zi de război, și dus în Siberia, unde a stat în lagărul sovietic de la Taișet 5 ani de zile. După 5 ani de lagăr, întorcându-se acasă, a fost nevoit să-și părăsească baștina, orașul Bălți și să plece în Ucraina, în orașul Lvov, fiindcă a fost urmărit de organele de N.K.V.D. După 42 de ani s-a întors în Basarabia, la pământul său, la baștină, ca „măcar oasele să-i rămână aici”. (expresia îi aparține). A fost reabilitat în 1958 încă de regimul sovietic, dar tatăl său și familia au fost reabilitați în 1990. A murit la 16 ianuarie 2007, la Chișinău. Data realizării interviului - 8 octombrie 2005, or. Chișinău, Muzeul Memoriei Neamului.

7. Stanchevici Larisa (n. în 1933, Gura Camenca) și Ion (a. n. 1930, Florești) Stanchevici, foști deportați din Gura Camenca și respectiv din Florești; Ion Stanchevici a fost dus la stația Bol'șoi Never, într-un lagăr la vreo 40 km, acolo unde se aflau și oameni deportați în 1941. Larisa Stanchevici a fost deportată împreună cu mama, 2 surori și un frate. Au fost duși în lagăr, la construcții, în orașul Blagoveșensk, regiunea Amur. S-au întors la baștină în 1957. Au fost reabilitați în 1989. Data realizării interviului - 27 octombrie 2005, Radio Europa Liberă, Chișinău.

The Image of Deportation of July 5-6, 1949 in the Social Imaginary of the Moldavian Society

As a subject of an actual interest, the problem of deportation is not of minor importance. Our study deals with the deportation of Moldavia (ex-member of Soviet Union) as a result of the researches on the archives

and also revealing the memories of the survivors. We also presented the so-called „Iug” operation, the trip and the condition of traveling, the final point and the opinion of the native regarding this tragic event. According to documents from the Russian archives we estimated the numbers of those deported in only one night. The accuracy of the research is underlined by the testimonies of the survivors: Mihail and Maria Jomir, Ciobanu family, Teodosia Cosmin, Vadim Ștefan Pirogan, Boris Movilă, Larisa and Ion Stanchevici, Margareta Cemârțan.

- Anamaria Mara în Slimnic și se află în A.P.C.B. Transcrierea, tehnoredactarea și editarea interviului C. Budeancă.
57. Vintilă Ion - s-a născut în 1935 în Slimnic, jud. Sibiu, naționalitatea română, religia ortodox (fost greco-catolic), studii 4 clase, hornar, agricultor, pensionar. Interviul a fost realizat în 30. 07. 2005 de Valentin Orga în Slimnic și se află în A.P.C.B. Transcrierea, tehnoredactarea și editarea interviului C. Budeancă.
58. Vlaicu Aurelia - s-a născut în 22. 03. 1924 în Aurel Vlaicu, județul Hunedoara, naționalitatea română, religia ortodoxă, studii liceu, învățătoare, pensionară. Interviul a fost realizat în 25. 07. 2003 de Cristina Grigore în Aurel Vlaicu și se află în A.I.I.O., având cota 480. Transcrierea și tehnoredactarea interviului Claudiu Pop, Cosmin Budeancă. Editarea interviului C. Budeancă.

The Perception of the Local German Emigration during 1945-1989 in the Romanian Collective Memory

Our study tries to reveal some aspects regarding the emigration of Romanian local Germans during 1945-1989. Regarding the use of the sources, we analysed already published studies and researches, but of most importance are 58 interviews with Romanians from Hunedoara, Sibiu and Alba districts, regarding the problem of the emigration of local Germans.

We started with a general view on the situation of the local Germans in Romania at the end of the Second World War and the first attempt to emigrate during those years. The problem of emigration during the communist regime was very important due to the attitude of the system and the impact on the Romanian mentality. We insisted on the reasons that led to this fact as they are seen within the anterior researches and also during the process of interviewing. Some of the most important reasons are: family reunion, reaction against the communist regime, economic, cultural, social and also personal reasons.

Because not all the local Germans legally emigrated we also research the way they had done it (legal or illegal). It is important also the way in which they were integrated in the German society after they left Romania, according to the testimonies of their Romanian friends, neighbours and relatives remained in the country.

To come to an end, the problem of emigration represented an important problem even after the Romanian Revolution of 1989 and stand for a major step in the social and cultural evolution of Transylvania and Romania also.

„Condițiile erau infernale. Coboram la orizontul 11, 12, 13 și înaintam câte 3-4 km până la punctul de lucru. Munceam și 10 ore pe zi. În fiecare zi erau accidente. Era atât de greu, că două puncte de lucru au fost botezate Golgota și Tibet. Norma era imposibil de realizat și de aceea ni se reducea rația de hrană. Pe lângă gaze, deosebit de periculoasă mai era apa acidă care te putea orbi. Se surpau porțiuni de teren sau blocuri de piatră cât locomotiva. Era un adevărat infern. Mureau pe capete, iar alții erau schilodiți. Își băteau joc de noi cu orice prilej. După ce ne culcam, eram scoși pe platou pentru instrucție” (A. Albu). A mai fost închis la Aiud, unde a făcut cunoștință și cu temuta Zarca. Dumitru Viașu a trecut prin temnițele: Jilava, Bicaz, Constanța, Poarta Albă. De la Jilava își amintește „mizeria îndurată” și faptul că își spăla cămașa o dată pe lună în gamela pentru mâncare”.¹⁰⁶

Lista martorilor

1. Albu Aurel, născut în 1932, satul Valea Perilor, Comuna Cătune, județul Gorj, agricultor; în prezent decedat.
2. Iorga D. Ion, născut în 1922, Rătezu, județul Gorj, agricultor, cantor; locuiește în Rătezu.
3. Iorga Roxanda, născută în 1923, Rătezu, județul Gorj, agricultoare; locuiește în Rătezu.
4. Neagu Vergiliu, născut în 1939 în Glogova, județul Gorj, profesor; în prezent pensionar, locuiește în Glogova.

From the Armed Resistance to Communism: Cpt. Trocan Nicolae and “The Romanian Resistance Movement” Between History and Memory

This study concerns one of the episodes of the military struggle against the communism, the revolt led by the captain aviator Nicolae (Nicu) Trocan. The conquest of the country carried out by the Soviet Red Army gave birth to a strong resistance in all regions of Romania.

At the beginning, Nicolae Trocan started alone the fight against communist regime. A little bit later, other people joined him. We mention here Sever Popescu and Nicolae (Nicu) Vulcănescu. A few villages as Cătunele, Valea Perilor, Valea Mănăstirii, Glogova, Rătezu and Ploștina represented the

---

¹⁰⁶ D. Anderca, *Op. cit.*, p. 263.

centre of the whole action. After that, in order to baffle Militia and Securitate, Nicolae Trocan decided to move his “headquarter” into the village of Șovarna.

The zone where the captain Trocan and his followers took their action was quite extensive. It included all the forests and villages from Northern Oltenia. The armed revolt of the aviator Nicolae Trocan was not isolated. His group established relationships with the Romanian Resistance Movement, led by the school teacher Dumitru Totir, the ship builder Dumitru Năsărămbă and the lawyer Gheorghe Florescu. The purpose of this organization was the military resistance to communist power. That’s why it sent messages to Western governments. These messages referred to the frauds of the Romanian authorities. The contacts with Serbian sailors are also known.

Different persons as Nicolae Ursoniu, Aurel Albu, Dumitru Viașu, Gheorghe Boulescu, Constantin Chițimia and Titu Nișulescu offered shelter and aid to Nicolae Trocan and his group. After Sever Popescu’s death, shot by Securitate, he was replaced by his brother Victor Popescu. The oral witnesses, a declaration and a letter preserved into the archives of Militia help us to have a real image about the anticommunist fighter Nicolae Trocan, about his deeds. Securitate and Militia increased actions to capture Trocan and his adherents. Finally, unfortunately, Nicolae Trocan was betrayed by the school teacher Gheorghe Boulescu. The communist authorities sentenced Nicolae Trocan, Dumitru Totir and Dumitru Năsărămbă to death. All the others, who had supported the captain aviator were arrested and imprisoned for many years: the sailors Nicolae Chiriță and Ion Galici, the teachers Constantin Chițimia, Pera, Cațan, Dăruială, Aurel Albu, his mother and his sister, the lawyer Sever Gheață and others, a lot of people who fought against communism. But there were also peasants and workers. All their goods were confiscated. Aurel Albu and Dumitru Viașu offered important information about the inhumane conditions of detention endured in the prisons from Craiova, Jilava and Baia Sprie.

12. **Popovici Nicolae, al lui Miron**, sat Rișculița, comuna Baia-de-Criș; studii: 7 clase; țăran mijlocăș, miner pensionar; participant la război pe frontul de răsărit; interviu în iunie 2006.
13. **Tebieș Nicolae**, municipiul Brad, n. în 1922 în satul Șesuri, comuna București, într-o familie de țărani săraci; studii: Școala Medie Tehnică Minieră Brad; maistru miner pensionar; veteran de război; interviu realizat în iunie 2003.
14. **Tod Florica**, municipiul Brad, n. în 1939; absolventă a Institutului de Istorie-Geografie Timișoara, profesoară de istorie-geografie; nepoată de chiabur; interviu în 1996 și 2003.
15. **Toma Gheorghe**, municipiul Brad, n. în 1922, în satul Tomnatec, comuna Bulzești; „am făcut liceul teoretic. Am fost miner, am lucrat la Uzina Metalurgică din Ploiești, la Uzina Mecanică din Tohan, Brașov și după război am lucrat aici pe linie politică — am avut mai multe funcții și ca director la comerț și la fosta organizație raională de partid”; în perioada 1966-1968 a fost prim-secretar al raionului Brad; interviu în 4 iulie 2007.
16. **Tudoran Elena**, municipiul Brad, n. în 1938; studii: 7 clase; țărană; interviu în noiembrie 2005.
17. **Valea Nechifor**, sat Cărăstău, comuna Baia-de-Criș, n. în 1921, în Tomești; studii: 4 clase; ginerele chiaburului Luca Ștefan din Cărăstău; pensionar, țăran; veteran de război; interviu în 15 iulie 2007.

Perceptions on Communism in Collective Memory Documents and Testimonies. A Case Study: Brad District

During 1950-1968, the region of Brad is situated in the Northern part of Hunedoara. Shortly after the communism regime was implemented in Romania, during 1948-1968 the administrative institutions of this region joined the central power in order to oversee the population.

Dominant here, as in entire Romania, was an anxiety concerning what the new regime was supposed to do; communism means a total change of life, having ratios of meal, similar clothes, a controlled media, restrictions regarding traveling in the country and abroad, new taxes, in a word forbiddance all over Romania.

Perceptions on communism are revealed in documents and also testimonies. But they are different according to the source: political documents are in total opposition on what the survivors are saying regarding the same topic, for instance collectivization. This is what our paper tries to establish: an objective way to observe the difference between the “negative” and the “positive” actor, depending on the source.

The „Snegur-Elțin” Convention and Its Significance. A Sequence of Living History

In spring-summer of 1992, the separatist forces of the Republic of Moldova started a military conflict, for its finalization being sacrificed hundred of life. Due to the efforts of Republic’s leaders, supported by diplomatic missions, at 21 July 1992 was signed an agreement of pacification (known under the name of “Snegur – Elțin Convention”), which, even if it stopped the bloodshed and had a contribution at hostilities stopping, actually made the military presence of Russian troops on the territory of Republic of Moldova officially. It also permitted to separatist leaders from Tiraspol to achieve their prime objective, to decide their destiny independently, in the case of reunification of Moldova with Romania, setting this way the bases of separatist pretences about the creation of a state on federative principles.